

DEFINITIONER AV STAD OCH STADSKÄRNA

Version 2018.02

Juni 2018

CITY
INDEX

Innehållsförteckning

Inledning.....	3
Syfte	4
Metod	4
Revideringspolicy	4
Referensgrupp Cityindex	5
Befintliga definitioner	6
Stad	6
Stadskärna	6
Definition stad	7
Definition stadskärna.....	8
Rutnät	8
Densitet per ruta	9
Exempel gränsvärdesberäkning	9
Kommersiella mittpunkter	10
Definition innerstaden	10
Stadsdelscentrum	11
Kompletterande regler.....	12
Regler för avgränsning	12
Regler för barriärer och stadsfunktioner	14
Indelning av städer (2015)	16

Inledning

För omkring 200 år sedan bodde cirka 90 procent av Sveriges befolkning på landsbygden. Idag bor omkring 85 procent i urban miljö och andelen fortsätter att öka, vilket gör Sverige till ett av de mest urbaniserade länderna i världen. Städernas betydelse som platser där vi bor, arbetar, handlar och umgås blir därmed allt större.

Riskerar stads kärnorna att utarmas? Hur stor andel av handeln omsätts i stads kärnor? Tappar de marknadsandelar till förmån för köpcentrum och e-handeln? Detta är exempel på frågor som ofta syns och som debatteras flitigt i media och diverse diskussionsforum. Att förstå vad handeln i stads kärnan består av, hur den fungerar och utvecklas samt hur den är lokaliserad blir allt viktigare för att någon form av utvecklingsarbete ska kunna bedrivas. Inte minst viktigt är att tydligt definiera vad som avses med en stads kärna för att kunna mäta dessa på ett jämförbart och rättvisande sätt.

Finns det då ett behov av detta? Har inte de flesta samma syn på vad som är stad och stads kärna och vad som inte är det? I slutet av 2016 samlade Agora och HUI Research 18 företrädare för verksamheter med koppling till detaljhandeln och restaurangbranschen. Dessa fick en karta över Stockholm och en uppgift – att rita ut stads kärnan. När kartorna samlades in konstaterades det att alla 18 exemplar var unika. Både med detta och andra exempel är det enkelt att konstatera att det råder en delad uppfattning om stads kärnans avgränsning.

Med ovanstående till grund inledde Agora och HUI under hösten 2016 arbetet med Cityindex för att förse marknaden med en objektiv stads kärnemätning som inledningsvis omfattade Stockholm, Göteborg, Malmö och minst 16 andra städer. Cityindex ska främst beskriva utvecklingen inom detaljhandeln men även restaurangbranschen, hotellbranschen och kommersiella servicefunktioner inom respektive stads kärna.

Definitionerna av stad och stads kärna har utarbetats i samarbete med branschorganisationer, fastighetsägare, forskare, detaljister, konsulter och andra branschföreträdare. Definitionerna får användas fritt om källhänvisning sker (ange källa "Cityindex").

Agora och HUI vill rikta ett stort tack till samtliga representanter som deltagit i arbetet med framställandet av definitionerna. Utan dessa hade det inte varit möjligt att framställa en definition underbyggd av så många perspektiv och infallsvinklar.

Syfte

De definitioner som framarbetats inom ramen för Cityindex syftar till att vara anpassad till och branschgemensam för detaljhandeln, restaurangnäringen, hotellbranschen och den kommersiella service som förekommer i stadskärnan, till exempel gym och biografier. Definitionerna ska vara ett stöd för dessa branscher samt för cityföreningar, kommunala näringslivsbolag, fastighetsägare och andra aktörer med intressen i stadskärnan. Definitionerna ska vara generiska, minimera subjektiva tolkningar och därmed möjliggöra rättvisande jämförelser mellan städer. Vidare ska definitionerna ta hänsyn till befintliga definitioner och uppfattningar om stadsmiljöer i största möjliga mån, men konkretisera hur stad och stadskärnan avgränsas.

Metod

Framställandet av definitionerna pågick under perioden oktober 2016 till maj 2017. Initialt inhämtades material om befintliga definitioner för att använda dessa som en bas för det fortsatta arbetet. Därefter genomfördes i november 2016 ett möte med en extern referensgrupp bestående av företrädare för branschorganisationer, fastighetsbolag, lärosäten, detaljhandeln, konsultbolag och andra aktörer. Under mötet diskuterades vilka parametrar som är viktiga för att definiera stad och stadskärna. Slutsatserna från mötet låg sedan till grund för det fortsatta arbetet och framställandet av förslag till definitioner för stad och stadskärna. Förslaget redovisades under ett andra möte med referensgruppen i mars 2017. Deltagarna fick då yttra sig om förslaget och hur det kunde förbättras. Efter slutliga justeringar fastställdes definitionerna i maj 2017. Under hela processen skedde flera möten med en intern referensgrupp bestående av erfarna analytiker och forskare från HUI samt nyckelpersoner från Agora.

Revideringspolicy

Definitionerna av stad och stadskärna ska anses vara levande och när ny data eller nya metoder tillgängliggörs ska definitionerna kunna förändras. Likaså kan avgränsningar förändras när städer växer eller krymper. De senaste definitionerna kommer att finnas tillgängliga på HUIs hemsida över tid.

Referensgrupp Cityindex

Nedan listas de personer som ingått i referensgruppen (information om namn, titel och företag är insamlad 2016). De har på olika sätt och omfattning bidragit till framställandet av definitionerna för stad och stadskärna.

Namn	Titel	Företag
Anders Nilsson	Ägare	Tenrep
Anders Pettersson	Affärsområdeschef	AMF Fastigheter
Anders Rover	Chef etablering och struktur	Coop
Arne Nedstam	Senior rådgivare	City i Samverkan
Bernt-Olov Gustavsson	VD	Rexad
Björn Bergman	VD	Svenska Stadskärnor
David Mattsson	Analytiker	Agora
Elisabet Elmsäter Vegsö	Näringspolitisk expert	Svensk Handel
Henrik Lejon	Etableringschef	Max
Jan Oldebring	Etableringsdirektör	ICA
Jerker Söderlind	VD/Tekn Dr	Stadsliv/KTH
Jesper Örtengren	Affärsutvecklingschef handel	Vasakronan
Johan Anselmsson	Docent	Lunds Universitet
Jonas Tapio	Leasing director	Thon Property
Lisen Pettersson	Etableringschef	Teknikmagasinet
Maria Ahlestål	Etableringschef	Apoteket
Martin Andersson	Professor	BTH
Martin Kjellman	Leasing director	Citycon
Michael Cronholm	Konsultchef	HUI Research
Oana Mihaescu	Fil Dr	HUI Research/HFI
Peter Hallberg	Etableringschef	Apotek Hjärtat
Stefan Jonasson	Analytiker	ICA
Stina Påg	Analytiker	Tyréns
Thomas Hellström	Analyschef	Niras
Thomas Jakobsson	Branschekonom	Visita
Tobias Rönnberg	Konsult	HUI Research
Tommy Thelander	Controller	Stadium
Wilner Anderson	VD	Agora
Özge Öner	Fil Dr	IFN

Befintliga definitioner

Definitioner för stad och stadskärna förekommer både inom och utom Sveriges gränser, men är många gånger otillgängliga, oprecisa, svårförstådda och ej anpassade till svenska städers utformning eller storlek. Vidare är de heller inte tillräckligt generiska för att vara rättvisande och jämförbara mellan städer.

Stad

Långt tillbaka i tiden var det den svenske kungen som tilldelade olika tätorter stadsprivilegier. Begreppet var kanske tydligast definierat då och har sedan dess urholkats. I modern tid råder mycket förvirring i denna fråga, vilket kanske bäst exemplifieras och förklaras av ett förslag till motion (2012/13:K315) som skrevs 2012 av Margareta Cederfelt (M):

”Städer var i Sverige före kommunreformen 1971 de borgerliga kommuner som erhållit stadsrättigheter till skillnad från landskommunerna och köpingarna. Vid kommunreformen 1971 infördes ett enhetligt kommunbegrepp. Detta berodde på att de flesta kommuner omfattar såväl landsbygd som tätbebyggelse, samt att inga juridiska skillnader längre finns mellan kommunerna. Stadsprivilegierna hade successivt urholkats ända sedan näringsfriheten infördes i mitten av 1800-talet. De städer som nybildats under 1900-talet hade inte heller fått egen jurisdiktion utan lydde under häradsrätt. Under framför allt 1960-talet genomfördes vidare en mängd reformer som bidrog till att ytterligare minska de administrativa skillnaderna mellan stad och landsbygd. År 1967 infördes en för hela riket enhetlig fögderiindelning under statligt huvudmannaskap; tidigare hade vissa städer haft egna uppbördsverk. Polisväsendet förstatligades 1965 samtidigt som magistraterna avvecklades och 1971 avskaffades städernas rådhusrätter och ersattes av tingsrätter. År 1971 avskaffades slutligen också de sista små skillnaderna mellan städer och andra kommuner, bland annat olika namn på fullmäktige och styrelse.

I allmänt språkbruk används ordet ”stad” numera vanligen om större tätorter och även om mindre sådana som i historien varit huvudorter i stadskommuner. I Sveriges nationalatlas anses tätorter med mer än 10 000 invånare som städer. Stad är numera alltså normalt ett icke-administrativt begrepp, knutet till orten och inte till kommunen. Det faktum att vissa kommuner använder benämningen om hela sitt område, inklusive landsbygden, och att begreppet saknar en officiell definition leder dock till viss förvirring.”

Ovanstående motion avslogs och med anledning av detta förblir ordet ”stad” utan rättslig status och officiell definition. De definitioner som förekommer i material från SKL, SCB, Svenska Akademiens Ordlista och Eurostat är av flera skäl inte tillräckligt konkreta för att kunna urskilja vilka tätorter som bör benämnas stad.

Stadskärna

Begreppet ”stadskärna” saknar liksom ”stad” en officiell definition. De definitioner som används är i många fall otydliga och baseras till stor del på subjektiva bedömningar som varierar beroende på vem som upprättar stadskärnans avgränsning, avgränsningens ändamål och det underlag som ligger till grund för avgränsningen. Vanligt förekommande parametrar som anses vara styrande för stadskärnans avgränsning är densitet av kommersiella verksamheter, arbetsplatser och besöksflöden.

Definition stad

De mest fundamentala parametrarna för att definiera ett bebyggt område är densiteten av befolkning och bebyggelse. Med hjälp av dessa parametrar har SCB definierat tätorter enligt nedan:

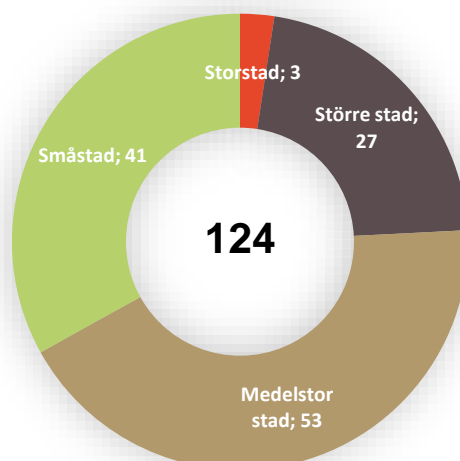
”...tätbebyggda områden med minst 200 invånare och där avståndet mellan husen är mindre än 200 meter.”

SCB kartlägger tätorter vart femte år. En gemensam nordisk definition av tätorter fastställdes vid det statistiska chefsmötet 1960. Agora och HUI har utgått från SCB:s klassificering av tätorter och låtit denna utgöra en bruttolista för definitionen av stad.

Totalt finns det enligt SCB 1 979 tätorter i Sverige (2015). I Sveriges nationalatlas definieras tätorter med 10 000 invånare eller mer som städer. Vidare indikerar SKL:s kommungruppsindelning att 15 000 invånare eller mer kan anses vara en gräns för kommuner med betydande tätorter. Gränsvärdet för de tätorter som kan definieras som städer fastställs till 10 000 invånare. Kungsängen är enligt denna definition Sveriges minsta stad.

Städer delas in i nedanstående kategorier i syfte att efterlikna SKL:s kommungruppsindelning (2015). Antalet städer uppgår till 124 stycken och samtliga återfinns i bilaga 1.

Tätortskategori	Motsvarande kommungrupp (SKL)	Befolkning kommun (2015)	Befolkning stad/tätort (2015, SCB)
Storstad	Storstadskommun	>=200 000	>=150 000
Större stad	Större stad	50 000-199 999	37 500-149 999
Medelstor stad	Medelstor stad	20 000-49 999	15 000-37 499
Småstad	Övrig större kommun	15 000-19 999	10 000-14 999
Tätort	Övrig mindre kommun	<14 999	<10 000

Definition stadskärna

Definitionen av stad som återfinns i Bra Böckers Lexikon börjar med denna mening:

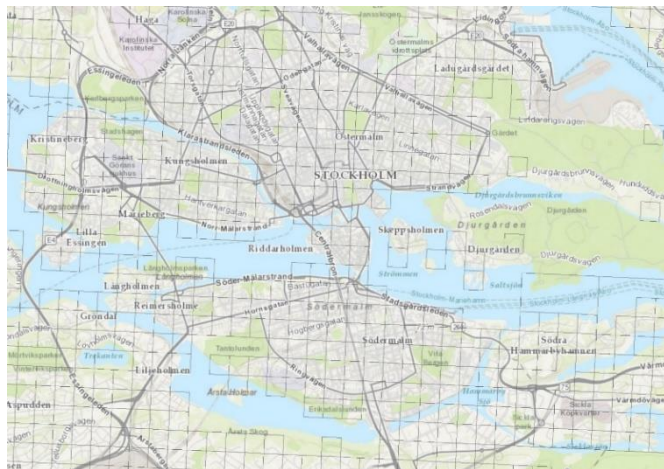
”en befolkningskoncentration som utmärks av näringslivets inriktning på de s.k. stadsnäringarna, d.v.s. handel och industri, och som i allmänhet bildar en särskild administrativ enhet.”

Just näringslivets och handelns betydelse är något som ofta lyfts fram medan industrins roll blivit allt mindre i de svenska städerna. Slutsatser från samtalen med referensgruppen och en genomgång av befintliga definitioner gör gällande att kombinationen befolkning och kommersiella verksamheter är de absolut viktigaste parametrarna för att definiera stadskärnan. Särskild vikt har lagts vid kommersiella verksamheter och denna parameter är därför nästan alltid styrande för avgränsning på en finare nivå. Givetvis påverkar långt fler faktorer, som arbetsplatser, kultur, kommunikationer, statliga inrättningar och så vidare, stadskärnans avgränsning och utformning.

Då en enkel och begriplig modell har eftersträvat har definitionen baserats på befolkning och kommersiella verksamheter (i detta fall detaljhandel, restaurang- och cafébranschen samt hotell). Inledande korrelationsstudier har sedan genomförts för att säkerställa att det finns ett samband med arbetsplatser, kultur, kommunikationer, statliga inrättningar och så vidare. En sådan korrelation har kunnat fastställas i stor utsträckning, men behöver och kommer att studeras vidare framöver.

Rutnät

För att avgränsa stadskärnan har ett rutnät projicerats på respektive stads kartbild (se bild till höger). Rutnätet är baserat på geografiska datalager med information om befolkning från SCB där varje ruta utgör 250x250 meter. Kommersiella verksamheter har sedan geokodats efter adress för att komplettera bilden.

Densiteter av befolkning och kommersiella verksamheter har sedan studerats i varje enskild ruta. En stor fördel med att mäta både befolkning och kommersiella verksamheter i samma ruta är att bostadsområden och externa handelsplatser effektivt sällas bort. Bostadsområden innehåller generellt sett få kommersiella verksamheter och externa handelsplatser få bostäder. Mindre områden som till exempel stadsdelscentrum eller bostadsområdescentrum innehåller ibland tillräckliga densiteter av både boende och kommersiella verksamheter för att efterlikna innerstadsmiljöer. Trots att dessa kan anses vara starka lokala noder omfattas de inte av dessa definitioner som avser mäta stadskärnan och inte mindre lokala centrumbildningar.

Tätortskategori	Antal rutor
Storstad	4
Större stad	2
Medelstor stad	1
Småstad	-

Stadskärnan ska utgöras av ett antal rutor, med tillräcklig densitet av befolkning och kommersiella verksamheter, som angränsar till varandra. Det antal rutor som krävs framgår av tabellen till vänster. Rutornas kvadratiska utformning är inget gränssättande för stadskärnans definition. Det som beräknas är

ytan på området som definieras och om detta motsvarar en rutas area eller ej. Små städer behöver inte uppfylla detta kriterium utan endast ha en tillräcklig densitet av kommersiella verksamheter och befolkning i en och samma ruta.

Densitet per ruta

För att en ruta ska räknas som stadskärneruta behöver den ha tillräcklig densitet med avseende på befolkning och kommersiella verksamheter. För att fastställa dessa gränsvärden har städernas mest centrala och täta områden analyserats för att bestämma lämpliga densitetsmått för boende och kommersiella verksamheter. En större tätort måste ha en högre densitet av boende och kommersiella verksamheter per ruta än en mindre tätort för att räknas som stadskärna. När befolkningen växer höjs gränsvärdena parallellt enligt nedanstående modell:

Tätortskategori	Befolkning i tätorten	Densitetsintervall (per 250x250m ruta)	Gränsvärdesjustering
Storstad	+150 000	500-1000 invånare 20-40 kommersiella verksamheter	50 per 100 000 inv. 3 per 100 000 inv.
Större stad	37 500-149 999	300-500 invånare 15-20 kommersiella verksamheter	40 per 22 500 inv. 1 per 22 500 inv.
Medelstor stad	15 000-37 499	200-300 invånare 12-15 kommersiella verksamheter	33 per 7 500 inv. 1 per 7 500 inv.
Småstad	10 000-14 999	100-200 invånare 10-12 kommersiella verksamheter	50 per 2 500 inv. 1 per 2 500 inv.

Exempel gränsvärdesberäkning

Exempel 1

Befolkningen i Stockholms tätort uppgår enligt SCB till 1 515 017 invånare (2015). Gränsvärdet för befolkning räknas då ut enligt nedan:

$$1\,515\,017 - 150\,000 = 1\,365\,017$$

Tätortens befolkning minus 150 000 invånare som är lägsta gränsen för en storstad.

$$(1\,365\,017 / 100\,000) * 50 = 683$$

Gränsvärdesjustering

$$500 + 683 = 1\,183$$

Lägsta nivå för storstad (500) plus gränsvärdesjustering, vilket ger 1 183 invånare per ruta. Intervallet sträcker sig till 1 000 invånare och därmed slår Stockholm i taket.

Exempel 2

Befolkningen i Örebro tätort uppgår enligt SCB till 115 765 invånare (2015). Gränsvärdet för kommersiella verksamheter räknas då ut enligt nedan:

$$115\,765 - 37\,500 = 78\,265$$

Tätortens befolkning minus 37 500 invånare som är lägsta gränsen för en större stad.

(78 265/22 500)*1=3

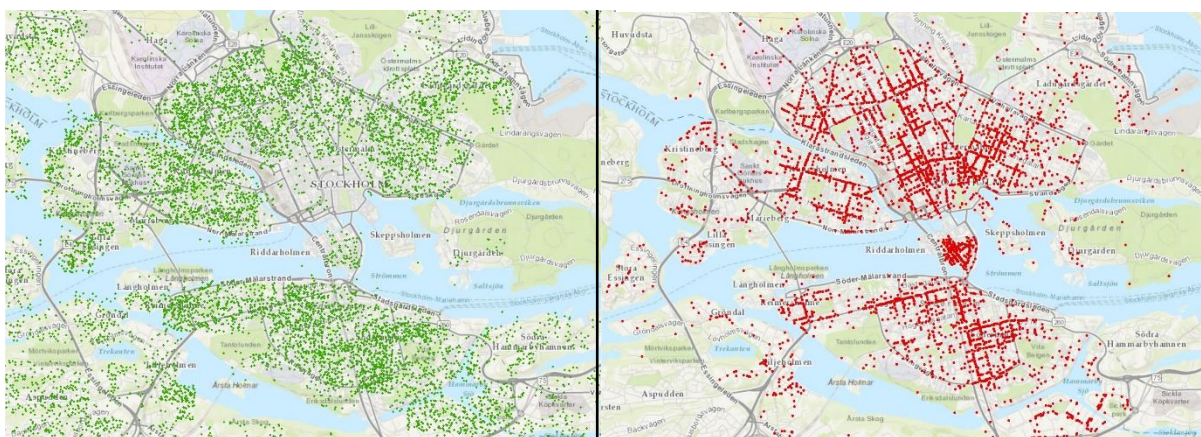
Gränsvärdesjustering

15+3=18

Lägsta nivå för större stad (15) plus gränsvärdesjustering, vilket ger 18 kommersiella verksamheter per ruta.

Kommersiella mittpunkter

Många städer, exempelvis Stockholm, har ett mycket centralt område som domineras nästan helt av kommersiella verksamheter, kontor, torg och så vidare som innehåller låga densiteter av boende. Dessa centrala områden är givetvis en del av stadskärnan, men behöver en alternativ definitionsmetod.

Bilden till vänster ovan illustrerar befolkningsdensitet medan bilden till höger illustrerar densitet av kommersiella verksamheter.

I dessa fall kan ett särskilt gränsvärde användas för kommersiella verksamheter. En ruta som definieras med denna metod ska dock angränsa till en ruta som definierats enligt föregående sida för att inte tappa kontakten med befolkningstäta områden. Gränsvärdet för kommersiella verksamheter blir markant högre med denna metod enligt nedanstående beräkningsmodell:

Normalt gränsvärde kommersiella verksamheter (se föregående sida) * 1,67 = justerat kommersiellt gränsvärde

Exempel 1

Sundsvall har i normalfallet ett kommersiellt gränsvärde om 16 verksamheter. Det justerade gränsvärdet blir då:

$$16 * 1,67 = 27$$

Definition innerstaden

I storstäderna finns ofta flera stadsdelscentrum som på många sätt motsvarar stadskärnans egenskaper och densiteter. Områden mellan stadsdelscentrum och stadskärnan har generellt låga densiteter och upplevs inte lika tydligt som en del av stadskärnan. Stadsdelscentrum räknas enligt tidigare inte till stadskärnan, men för att fånga upp dessa delar av staden tilldelas storstäderna ett yttre område som benämns "innerstaden". Densiteten motsvarar den lägsta nivån för storstad, med andra ord minst 500 invånare och 20 kommersiella verksamheter per ruta.

Stadsdelscentrum

I ett antal fall förekommer det att en stad saknar en stadskärna. Detta innebär att densiteten av boende och kommersiella verksamheter är för låg och att det geografiska område som eventuellt uppfyller kraven är för litet för att infria kraven på en stadskärna. Givetvis finns fortfarande en centrumbildning i många fall, men dessa omfattas ej av kartläggningen som Cityindex utgör. Inom ramen för Cityindex kallas dessa centrumbildningar för stadsdelscentrum.

Följande städer saknar en stadskärna enligt definitionen för Cityindex:

Sollentuna och Upplands Väsby
 Gunnared och Hammarkullen
 Lidingö
 Borlänge
 Tumba
 Märsta
 Lerum
 Björlanda och Torslanda
 Gustavsberg och Hemmesta
 Mölnlycke
 Västerhaninge
 Kumla
 Staffanstorp
 Billdal
 Bålsta
 Bunkeflostrand
 Onsala
 Nödinge-Nol
 Jordbro
 Bjuv och Billesholm

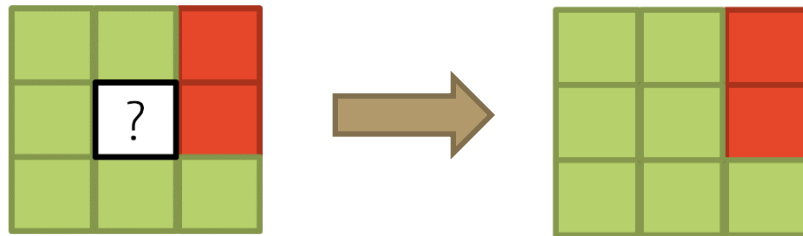
Kompletterande regler

Subjektiva tolkningar vid avgränsning av stadskärnan är vanligt förekommande vid olika kartläggningar. De definitioner som tagits fram inom ramen för Cityindex syftar till att minimera subjektiva bedömningar i största möjliga mån för att uppnå jämförbarhet och transparens. I de fall subjektiva bedömningar förekommit har ett antal regler ställts upp för att säkerställa att bedömningar sker så likformigt som möjligt.

Regler för avgränsning

Angränsande rutor

En ruta ska räknas som stadskärneruta om den angränsar till minst sex andra stadskärnerutor eller om den angränsar till ett antal stadskärnerutor som motsvarar 75 procent eller fler av det totala antalet angränsande rutor.

Innerstad

I storstäder kan stadsdelscentrum separerade från stadskärnan räknas till innerstaden om området i fråga har tillräcklig densitet och antalet innerstadsrutor uppgår till tre stycken eller fler. Avståndet mellan innerstaden och stadskärnan får inte överstiga två rutor och kopplingen mellan det aktuella området och innerstaden ska vara tydlig genom vägar och viss förekomst av kommersiella verksamheter.

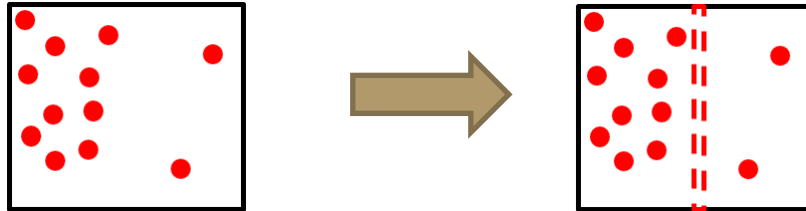
Beskärning av rutor

Rutssystemet ska utgöra ett stöd för avgränsningen och får inte styra finare avgränsningar. Rutor beskärs om densiteten är särskilt stor i en del av rutan. Dessa skärningar ska följa kommersiella verksamheter då dessa är geokodade efter adress medan befolkningsstatistiken avser hela rutan.

När densiteter beräknas ska rutan inte beskäras i mer än fyra delar. I storstäder och större städer är kraven på klustring i en ruta högre än i medelstora och små städer. Med andra ord exkluderas fler solitära och glest klustrade verksamheter i en ruta i storstäder och större städer än i medelstora och små städer. Rutor kan även "flyttas" och får aldrig bli statiska i bedömningen. Densitet i förhållande till en rutas area är det centrala i bedömningen, särskilt i mindre städer.

Om beskärningar görs i en ruta lokaliserad i en småstad så att ett kluster innehåller färre än 10 kommersiella verksamheter ska detta ej räknas som en stadskärna.

Exempel: om en ruta i stadskärnans yttre del delas in i två lika stora delar, kan en av dessa ingå i stadskärnan medan den andra exkluderas. Varje sådan halv ruta som inkluderas ska då ha kommersiella verksamheter som motsvarar hälften av gränsvärdet per ruta.

Korridorer	I storstäder ska stråk överstigande en ruta i längd exkluderas från stadskärnan om de är beskurna och densiteten är låg och avtagande. Detta för att koncentrera stadskärnan. Den exkluderade delen av stråket ska istället inkluderas i innerstaden om möjligt.
Större verksamheter	Verksamheter med en årlig omsättning om minst 50 miljoner kronor inklusive moms kan inkluderas i stadskärnan eller innerstaden om de angränsar till denna. Avståndet ska inte överstiga 100 meter mellan verksamheten i fråga och befintlig gränsdragning för stadskärnan eller innerstaden. För storstäder krävs en omsättning om minst 100 miljoner kronor för att en verksamhet ska inkluderas i stadskärnan eller innerstaden. Detta för att större hotell, livsmedelsbutiker, systembolag och andra betydande verksamheter nära stadskärnans avgränsning ska inkluderas. Regeln om barriärer är dock överordnad denna regel, vilket innebär att en större verksamhet fortfarande kan exkluderas om denna separeras från stadskärnan eller innerstaden av en barriär.
Korsningar och kopplingar	Vid finare gränsdragningar av de yttre delarna av stadskärnan ska korsningar företrädesvis inkluderas mellan verksamheter för att binda ihop dessa. Detsamma gäller gångstråk, vägar i allmänhet och andra kommunikationsleder. Det ska alltså i största möjliga mån vara möjligt att gå innanför stadskärnans avgränsning för att nå alla butiker inom denna.
Kvarter	Regeln om "angränsande rutor" kan även appliceras för mindre områden (till exempel kvarter) genom att analysera om densiteten är tillräcklig i minst tre väderstreck räknat från området i fråga. Om så är fallet, ska området inkluderas i stadskärnan.
Solitära verksamheter	I små städer förekommer det ofta gränsfall kring enskilda verksamheter som ligger i stadskärnans utkant och om dessa ska inkluderas i stadskärnan eller ej. Om ingen annan regel kan tillämpas för att avgöra detta så ska verksamheten inkluderas om den är lokaliserad inom 100 meter från stadskärnans närmaste yttre gränsdragning. Denna regel kan även tillämpas i undantagsfall för medelstora städer.

Regler för barriärer och stadsfunktioner

Primära barriärer	Vattendrag, järnvägsspår, större vägar, murar, betydande höjdskillnader och logistikanläggningar utgör goda exempel på primära barriärer och kan avgränsa stadskärnan om densiteterna av boende och/eller kommersiella verksamheter avtar i anslutning till barriären. Undantaget för detta är vattendrag där båda sidor av vattendraget utgörs av stadskärnerutor. Vattendragets bredd får då inte överstiga en ruta.
Sekundära barriärer	Sekundära barriärer är mer subtila än de primära, men kan likväl utgöra barriärer och särskilt i kombination med avtagande densiteter av kommersiella verksamheter. Exempel på sekundära barriärer är avbrott i centrala gångstråk där de övergår till fordonstrafikerade vägar, kurvor och hörn som skymmer siktlinjer samt kvartersstruktur där solitära verksamheter hamnar på en bakgata. Regler för sekundära barriärer tillämpas nästan uteslutande i små och medelstora städer.
Inneslutning	Kommunhus, kyrkor, parker (inklusive mindre sjöar), torg och liknande platser som är vanligt förekommande i stadskärnan ska räknas till stadskärnan om de i tre eller fler väderstreck angränsar till stadskärnerutor. I annat fall ska de exkluderas.
Köpcentrum	Köpcentrum är fastigheter som ägs och förvaltas som en enhet. Handelsplatsen ska uppgå till minst 5 000 kvadratmeter uthyrningsbar yta för detaljhandel och innehålla minst fem detaljhandelsaktörer. Generellt sammanbinds butikerna av gemensamma ytor under tak (galleriagångar). Exempel på köpcentrum är Gallerian i Stockholm och Nordstan i Göteborg. En förteckning över samtliga köpcentrum går att finna i databasen Swedish Shopping Centre Directory (www.sscd.se). Köpcentrum ska räknas till stadskärnan om de är lokaliserade i eller angränsar till en stadskärneruta.
Resecentrum	Resecentrum som är lokaliserade i eller angränsar till en stadskärneruta ska räknas till stadskärnan. Exempel på resecentrum är järnvägsstationer, färjeterminaler och bussterminaler. Endast terminalbyggnader tillgängliga för resenärer ska inkluderas. Övriga byggnader, bangårdar och andra ytor som ej är tillgängliga eller ämnade för resenärer ska ej inkluderas.

Om en kommunikationsnod ska klassificeras som resecentrum eller ej beror på tätortens storlek, kommunikationsnodens storlek i förhållande till andra hållplatser, stationer och så vidare i tätorten i fråga. Kommunikationsnoden ska vara aktiv och nyttjas som ett av de primära valen för pendling till och från tätorten. I större städer räknas i regel endast stadens centralstation som resecentrum och övriga stationer räknas ej som resecentrum. I medelstora och små städer kan till exempel pendeltågsstationer och mindre järnvägsstationer utgöra resecentrum. Bussterminaler (med flera busshållplatser) utgör alltid resecentrum. Enskilda busshållplatser räknas ej som resecentrum.

Mer information och kontakt

För mer information om definitionerna eller Cityindex, vänligen kontakta:

Tobias Rönnberg
Analytiker, projektledare Cityindex
HUI Research
073-976 12 09
tobias.ronnberg@hui.se

Mer information om Cityindex finns även här:

<http://www.hui.se/statistik-rapporter/index-och-barometrar/cityindex>

Indelning av städer (2015)

Tätortsbeteckning	Kommun	Tätortskategori	Tätortens befolkning	Kommunens befolkning
Stockholm	Stockholm	Storstad	1 515 017	923 516
Göteborg	Göteborg	Storstad	572 799	548 190
Malmö	Malmö	Storstad	301 706	322 574
Uppsala	Uppsala	Större stad	149 245	210 126
Sollentuna och Upplands Väsby	Sollentuna	Större stad	139 606	70 251
Västerås	Västerås	Större stad	117 746	145 218
Örebro	Örebro	Större stad	115 765	144 200
Linköping	Linköping	Större stad	106 502	152 966
Helsingborg	Helsingborg	Större stad	104 250	137 909
Jönköping	Jönköping	Större stad	93 797	133 310
Norrköping	Norrköping	Större stad	93 765	137 035
Lund	Lund	Större stad	87 244	116 834
Umeå	Umeå	Större stad	83 249	120 777
Gävle	Gävle	Större stad	74 884	98 877
Borås	Borås	Större stad	71 700	108 488
Södertälje	Södertälje	Större stad	70 777	93 202
Eskilstuna	Eskilstuna	Större stad	67 359	102 065
Halmstad	Halmstad	Större stad	66 124	96 952
Växjö	Växjö	Större stad	65 383	88 108
Karlstad	Karlstad	Större stad	61 492	89 245
Sundsvall	Sundsvall	Större stad	57 606	97 633
Östersund	Östersund	Större stad	49 806	61 066
Trollhättan	Trollhättan	Större stad	48 573	57 092
Gunnared och Hammarkullen	Göteborg	Större stad	45 106	548 190
Luleå	Luleå	Större stad	43 574	76 088
Lidingö	Lidingö	Större stad	42 466	46 302
Borlänge	Borlänge	Större stad	41 955	50 988
Tumba	Botkyrka	Större stad	40 832	89 425
Kristianstad	Kristianstad	Större stad	39 762	82 510
Kalmar	Kalmar	Större stad	38 408	65 704
Falun	Falun	Medelstor stad	37 000	57 062
Skövde	Skövde	Medelstor stad	36 842	53 555
Karlskrona	Karlskrona	Medelstor stad	36 477	65 380
Skellefteå	Skellefteå	Medelstor stad	35 516	72 031
Uddevalla	Uddevalla	Medelstor stad	34 781	54 180
Varberg	Varberg	Medelstor stad	34 248	61 030
Åkersberga	Österåker	Medelstor stad	32 659	42 130
Örnsköldsvik	Örnsköldsvik	Medelstor stad	32 493	55 576
Landskrona	Landskrona	Medelstor stad	32 229	43 961
Nyköping	Nyköping	Medelstor stad	32 224	54 262
Vallentuna	Vallentuna	Medelstor stad	31 937	32 380
Motala	Motala	Medelstor stad	30 944	42 903
Trelleborg	Trelleborg	Medelstor stad	29 316	43 359
Ängelholm och Vejbystrand	Ängelholm	Medelstor stad	27 500	40 732

Tätortsbezeichnung	Kommun	Tätortskategori	Tätortens befolkning	Kommunens befolkning
Karlskoga	Karlskoga	Medelstor stad	27 490	30 283
Märsta	Sigtuna	Medelstor stad	27 034	44 786
Lerum	Lerum	Medelstor stad	26 913	40 181
Alingsås	Alingsås	Medelstor stad	26 329	39 602
Sandviken	Sandviken	Medelstor stad	24 724	38 314
Kungälv	Kungälv	Medelstor stad	24 101	42 730
Falkenberg	Falkenberg	Medelstor stad	24 099	42 949
Visby	Gotland	Medelstor stad	23 402	57 391
Katrineholm	Katrineholm	Medelstor stad	23 283	33 462
Vänersborg	Vänersborg	Medelstor stad	23 119	38 381
Björlanda och Torslanda	Göteborg	Medelstor stad	23 088	548 190
Piteå	Piteå	Medelstor stad	23 067	41 548
Lidköping	Lidköping	Medelstor stad	22 988	39 009
Enköping	Enköping	Medelstor stad	22 553	41 893
Västervik	Västervik	Medelstor stad	21 178	36 049
Gustavsberg och Hemmesta	Värmdö	Medelstor stad	20 774	41 107
Karlshamn	Karlshamn	Medelstor stad	20 112	31 846
Norrtälje	Norrtälje	Medelstor stad	19 365	58 669
Hässleholm	Hässleholm	Medelstor stad	19 309	51 048
Värnamo	Värnamo	Medelstor stad	19 061	33 473
Ystad	Ystad	Medelstor stad	18 806	28 985
Eslöv	Eslöv	Medelstor stad	18 592	32 438
Kristinehamn	Kristinehamn	Medelstor stad	18 557	24 270
Härnösand	Härnösand	Medelstor stad	18 426	25 066
Köping	Köping	Medelstor stad	18 355	25 557
Oskarshamn	Oskarshamn	Medelstor stad	18 287	26 450
Nässjö	Nässjö	Medelstor stad	17 719	30 451
Mölnlycke	Härryda	Medelstor stad	17 579	36 651
Falköping	Falköping	Medelstor stad	17 170	32 511
Västerhaninge	Haninge	Medelstor stad	17 071	83 866
Kiruna	Kiruna	Medelstor stad	17 037	23 178
Boden	Boden	Medelstor stad	16 830	27 913
Kumla	Kumla	Medelstor stad	16 663	21 154
Mariestad	Mariestad	Medelstor stad	16 122	24 043
Hudiksvall	Hudiksvall	Medelstor stad	16 081	36 975
Ljungby	Ljungby	Medelstor stad	15 785	27 638
Staffanstorps	Staffanstorps	Medelstor stad	15 373	23 119
Ludvika	Ludvika	Medelstor stad	15 245	26 362
Kinna	Mark	Medelstor stad	15 019	33 906
Höllviken och Ljunghusen	Vellinge	Småstad	14 889	34 667
Billdal	Kungsbacka	Småstad	14 874	79 144
Höganäs	Höganäs	Småstad	14 778	25 610
Tranås	Tranås	Småstad	14 550	18 546
Nynäshamn	Nynäshamn	Småstad	14 532	27 500
Arvika	Arvika	Småstad	13 926	25 841
Bollnäs	Bollnäs	Småstad	13 716	26 594
Strängnäs	Strängnäs	Småstad	13 693	34 102

Tätortsbezeichnung	Kommun	Tätortskategori	Tätortens befolkning	Kommunens befolkning
Skoghall	Hammarö	Småstad	13 605	15 420
Vetlanda	Vetlanda	Småstad	13 430	26 873
Bålsta	Håbo	Småstad	13 138	20 279
Stenungsund	Stenungsund	Småstad	13 093	25 508
Sala	Sala	Småstad	13 087	22 109
Bunkeflostrand	Malmö	Småstad	13 048	322 574
Nybro	Nybro	Småstad	13 039	19 754
Mjölby	Mjölby	Småstad	12 858	26 602
Finspång	Finspång	Småstad	12 807	21 199
Oxie	Malmö	Småstad	12 665	322 574
Ronneby	Ronneby	Småstad	12 612	28 697
Mora	Mora	Småstad	12 602	20 101
Lomma	Lomma	Småstad	12 368	23 324
Onsala	Kungsbacka	Småstad	12 275	79 144
Söderhamn	Söderhamn	Småstad	12 259	25 785
Höör	Höör	Småstad	12 152	15 970
Avesta	Avesta	Småstad	11 949	22 781
Fagersta	Fagersta	Småstad	11 936	13 286
Svedala och Sjödiken	Svedala	Småstad	11 796	20 462
Ekerö	Ekerö	Småstad	11 505	26 984
Skara	Skara	Småstad	11 437	18 711
Oxelösund	Oxelösund	Småstad	11 157	11 701
Nödinge-Nol	Ale	Småstad	11 117	28 862
Arboga	Arboga	Småstad	10 841	13 858
Hallstahammar	Hallstahammar	Småstad	10 787	15 645
Jordbro	Haninge	Småstad	10 757	83 866
Ulricehamn	Ulricehamn	Småstad	10 629	23 494
Bjuv och Billesholm	Bjuv	Småstad	10 602	14 962
Timrå	Timrå	Småstad	10 495	17 987
Gällivare	Gällivare	Småstad	10 362	18 123
Gislaved	Gislaved	Småstad	10 180	29 272
Eksjö	Eksjö	Småstad	10 157	16 790
Kungsängen	Upplands-Bro	Småstad	10 151	25 789

Källa: SCB och HUI Research